

Självständigt arbete, Påbyggnadskurs Krigsvetenskap (15 HP)

Författare: My Magnusson	Årskull: OP 23–26
Lärosäte: Försvarshögskolan	
Handledare: Marcus Mohlin	
Antal ord: 11 994	
Avskräckning till sjöss: En jämförande fallstudie om hur Nato utövade avskräckning mot våldsamma ickestatliga aktörer i den maritima domänen	
<u>Abstract</u> Threats in the maritime domain is increasing, by many different actors with different agendas. Since the beginning of the 2000's, with a rapid increase this previous year, violent non state actors have posed a significant threat towards maritime security. One way which states choose to counter threats posed by violent non state actors, is by deterrence. Since Sweden entered NATO, the method has gained greater importance. This study examines how maritime NATO forces applied deterrence towards violent non state actors in Operation Active Endeavour and Operation Ocean Shield. By describing and comparing these previous operations, knowledge about how deterrence can be applied, towards an otherwise hardly deterred opponent, is gained. This can later be used in future NATO maritime operations. Findings indicate that mainly deterrence by denial is applied by NATO forces, with heavy emphasis on international cooperation and intelligence sharing. It is also observed that the level of applied violence eventually increases, with gradual adaptations regarding how to pose as a deterrent actor. The analysis also shows a difficulty to reach the source enabling violent non state actors, although affected coastal states shows willingness to cooperate. <u>Nyckelord:</u> Avskräckning, Nato, Operation Active Endeavour, Operation Ocean Shield, våldsamma ickestatliga aktörer, maritima domänen	

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte och frågeställning.....	5
2. Tidigare forskning	6
2.1 Den fjärde vågens avskräckningsteori.....	6
2.2 Svårigheter med avskräckning mot en ickestatlig aktör.....	7
2.3 Metoder för att avskräcka ickestatliga aktörer	8
2.4 Avskräckning i den maritima domänen	10
2.5 Sammanfattning av tidigare forskning	11
2.6 Avgränsningar	11
3. Teoretiskt ramverk	12
3.1 Nekande avskräckning	13
3.2 Bestraffande avskräckning	14
3.3. Indirekt avskräckning.....	14
3.4 Operationalisering	15
3.4.1 Definiering av analysfrågorna	16
4. Metod	17
4.1 Forskningsdesign.....	17
4.2 Val av fall	18
4.3 Material	18
4.4 Källkritik	19
4.5 Forskningsetik	21
5. Analys	22
5.1 Hur agerade maritima Natostyrkor så att det var mindre attraktivt för en VNSA att fortsätta sina handlingar?	22
5.1.1 Operation Active Endeavour	22
5.1.2 Operation Ocean Shield	24
5.1.3 Jämförelse mellan operationerna.....	26
5.2 Hur agerade marina Natostyrkor under och efter en VNSA hade genomfört en handling?	27
5.2.1 Operation Active Endeavour	27
5.2.2 Operation Ocean Shield	28
5.2.3 Jämförelse mellan operationerna.....	30
5.3 Hur agerade marina Natostyrkor mot tredje part som möjliggjorde VNSA att agera? ..	30
5.3.1 Operation Active Endeavour	30

5.3.2 Operation Ocean Shield	31
5.3.3 Jämförelse mellan operationerna.....	32
6. Slutsatser	33
6.1 Resultat.....	33
6.2 Diskussion	34
6.3 Metoddiskussion.....	36
6.4 Relevans för professionen	37
6.5 Vidare forskning.....	37
7. Källförteckning.....	39

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Hoten i den maritima miljön blir fler, både i vårt närområde,¹ men också globalt i strategiskt viktiga sund och hav.² De globala hoten innefattar bland annat piratverksamhet, maritim terrorism och rån till sjöss, vilka alla är exempel på fall utförda av våldsamma ickestatliga aktörer. Under 2024 minskade antalet piratattacker och beväpnade rån till sjöss, för att sedan under första kvartalet av 2025 öka drastiskt igen. Ökningen beror främst på fler antal genomförda piratattacker i Malackasundet och i Singapore, men även Houthirebellernas aktivitet i Röda Havet och Adenviken. Enligt statistik från International Maritime Organisation (IMO) hade incidenterna ökat med drygt 50% i jämförelse med samma period året innan.³ FN:s generalsekreterare António Guterres, uttalade sig såhär:

“Without maritime security, there can be no global security. But maritime spaces are increasingly under strain from both traditional threats and emerging dangers.”⁴

Idag förekommer alltså hot i vår maritima miljö, där ickestatliga aktörer, eller aktörer som inte vill titulera sig eller sammanknytas med en statstillhörighet, agerar på ett sätt som påverkar den maritima säkerheten globalt.

En av Natos viktigaste uppgifter är att verka avskräckande mot en eventuell angripare som hotar någon av medlemsländerna.⁵ Idag, som en del av Nato, bidrar Sverige till försvarsalliansens gemensamma avskräckning.⁶ Avskräckningens innebörd och syfte har dock med tiden ändrat karaktär. Under kalla kriget 1945–1991 användes främst avskräckning mot Sovjetunionen. Efter Berlinmurens fall 1989, och framförallt efter 11 september-attackerna i New York 2001, uppkom dock en ny typ av motståndare. Icke-statliga aktörer kom att ta större

---

¹ Regeringskansliet. *Nytt uppdrag till Försvarsmakten och Kustbevakningen för ökad säkerhet i Östersjön*. (2025). [Nytt uppdrag till Försvarsmakten och Kustbevakningen för ökad säkerhet i Östersjön - Regeringen.se](#) (Hämtad 2026-03-19).

² United Nations. *As Maritime Security Threats Grow More Complex, 'Enhanced Coordination, Stronger Maritime Governance Essential', Secretary-General Tells Security Council*. (2025). [As Maritime Security Threats Grow More Complex, 'Enhanced Coordination, Stronger Maritime Governance Essential', Secretary-General Tells Security Council | UN Meetings Coverage and Press Releases](#) (Hämtad 2026-03-19).

³ Ibid

⁴ Ibid.

⁵ Nato. *Deterrence and defence*. (2025). [Deterrence and defence | NATO Topic](#) (Hämtad 2026-03-10).

⁶ Försvarsmakten. *Sverige och Nato*. (2026). [Sverige i Nato](#) (Hämtad 2026-04-08).

plats i debatten och hota den internationella säkerheten.⁷ Detta ställer andra krav på vad effektiv avskräckning innebär, då det kan argumenteras för att dess syfte och aggressor ändrat karaktär.

Att kombinera den ökande relevansen för metoden avskräckning i samband med Sveriges inträde i Nato, tillsammans med hoten som idag kännetecknar den globala maritima miljön, kan ge intressanta överväganden och insikter kring hur dessa två sammanknyts. För att studera fenomenet avskräckning mot en ickestatlig aktör i en maritim kontext, kommer Natooperationerna Active Endeavour (OAE) och Ocean Shield (OOS) analyseras. Båda operationerna hade som uttalat mål att avskräcka. OAE pågick mellan oktober 2001-november 2016 med Medelhavet som operationsområde, och OOS pågick mellan augusti 2009-december 2016 med Adenviken som operationsområde.⁸ Fenomenet avskräckning, såväl som avskräckning mot ickestatliga aktörer, är väl utforskat på ett mer generellt plan. Det denna studien ämnar bidra med är således hur detta specifikt tar avstamp i den maritima miljön och i en Natokontext. För att kunna hantera de moderna hot vi ställs inför idag i den maritima kontexten, behöver vi öka förståelsen för hur liknande hot hanterats historiskt. Genom att studera hur avskräckande åtgärder har utövats i tidigare maritima operationer, vars mål varit att avskräcka en ickestatlig aggressor, kan detta uppnås.

1.2 Syfte och frågeställning

Denna studie syftar till att beskriva hur avskräckning mot ickestatliga aktörer bedrivs inom den maritima domänen. Detta avser öka förståelsen för hur reguljära aktörer likt stater och Nato, kan avskräcka hot av ickestatlig karaktär, specifikt i den maritima miljön. Mer specifikt syftar studien till att beskriva hur maritima Natostyrkor bedrev avskräckning mot ickestatliga aktörer i operationerna Active Endeavour och Ocean Shield. Hur avskräckningen tog sin form i dessa operationer jämförs sedan i syfte att skapa en bredare och djupare förståelse för hur avskräckning mot olika ickestatliga aktörer kan utövas i framtiden.

---

⁷ J.W. Knopf. The Fourth Wave in Deterrence Research. *Contemporary Security Policy*. 31:1 (2010): s.1. <https://doi.org/10.1080/13523261003640819>

⁸ Nato. *NATO operations and missions*. (2025). [NATO operations and missions | NATO Topic](#) (Hämtad 2026-03-26).

Studien ämnar besvara frågeställningen:

Hur utövade maritima Natostyrkor avskräckning mot ickestatliga aktörer i operationerna Active Endeavour och Ocean Shield?

2. Tidigare forskning

Detta kapitel presenterar forskning om avskräckning mot våldsamma ickestatliga aktörer. Kapitlet delas in i fyra delar. Dessa delar redogör för bakgrunden till dagens forskning, svårigheter och metoder för att avskräcka en våldsam ickestatlig aktör samt avskräckning i den typs specifika maritima domänen.

2.1 Den fjärde vågens avskräckningsteori

Begreppet avskräckning myntades först efter andra världskriget, till följd av atombombens skapande. Målet med avskräckning kan definieras som förmågan att påverka en annan aktör att antingen förändra *status quo*, eller att inte göra det.⁹ Hur avskräckning bör bedrivas enligt teorin har gått i vågor, och fjärde vågen beskrivs som skiftet inom avskräckningsteori från symmetriska hot mellan stater, till asymmetriska hot.¹⁰ Denna typ av forskning fokuserar på ökningen av våldsanvändning från våldsamma ickestatliga aktörer (violent non state actors/VNSA). Dessa hot inkluderar de utförda i cyberarenan, av pirater samt terrorister.¹¹ En viktig möjliggörande aspekt för VNSA att kunna utvecklas och bedriva sin verksamhet, är att staterna de verkar i på olika sätt är politiskt svaga eller korrumperade. Detta leder till att gerillagrupper, terrorister och kriminella kan verka mer öppet och fritt, utan hinder från den nationella ordningen.¹²

---

⁹ W. Q. Bowen. Deterrence and asymmetry: non-state actors and mass casualty terrorism. *Contemporary Security Policy*. 25:1 (2004): s.58. <https://doi.org/10.1080/1352326042000290506>

¹⁰ Knopf. The Fourth Wave in Deterrence Research. s.1.

¹¹ E. Shamir. Deterring Violent Non-state Actors. I Sweijts, T., & Osinga, F. (red) *Deterrence of Non-State Actors*. (T.M.C. Asser Press, 2020), s.270.

¹² Ibid, s.265.

2.2 Svårigheter med avskräckning mot en ickestatlig aktör

Forskare menar att det finns flertalet aspekter som försvårar avskräckning mot en VNSA, vilka skiljer sig från en konventionell motståndare. Elbahy menar att en försvårande aspekt är att samma strategi inte kan appliceras på olika grupper, då VNSA som begår våldsamma handlingar har ideologiska tankar kring motiven bakom.¹³ En annan försvårande faktor är synen på människoliv. En aktör som är villig att offra sitt liv är oftast svårare att avskräcka. VNSA:s organisationer består ofta av lösa ledningsstrukturer vilket gör de svårare att identifiera, samt att de sällan innehar högvärdiga mål som möjliggör en enskild attack.¹⁴

Shamir vidareutvecklar de komplexa utmaningarna, och menar att det finns fler faktorer till varför det är svårare att avskräcka ickestatliga aktörer. Avsaknaden av en stat, med ledare och ett officiellt styrande organ gör det svårt att förhandla. En annan faktor är avsaknaden av effektiv kommunikation. Stater emellan har vedertagna sätt att kommunicera, medan ickestatliga aktörer i relation till en stat saknar dessa. Följaktligen blir det svårare för en stat att hålla en VNSA ansvarig. Avslutningsvis menar Shamir att det finns en psykologisk aspekt som också försvårar avskräckning, vilket innefattar att använda våld som en accepterad del för att uppnå sitt syfte. För andra stater eller legitima- och icke våldsamma aktörer är detta en sista utväg, medan det för VNSA snarare är normalfallet.¹⁵

Bowen beskriver inte avskräckning mot VNSA som något statiskt, utan att det snarare handlar om olika asymmetrier i den säkerhetspolitiska arenan att ta hänsyn till. Först poängterar Bowen vad respektive part har att förlora eller vinna av en situation. En VNSA är ofta villigare att offra mer för att fullfölja sina mål, medan en stat oftare har andra aspekter av det diplomatiska- och säkerhetspolitiska spektrumet att ta hänsyn till.¹⁶ Den andra aspekten av asymmetri han benämner gäller de olika synsätt som en stat och VNSA har på sociala- och kulturella strukturer. Den sista asymmetrin Bowen berör handlar om materiella förmågor. Han menar att det etableras ett allt större gap mellan västvärldens materiella förmågor och ickevästliga VNSA:s sådana. Detta innefattar främst den teknologiska utvecklingen, som

---

¹³ R. Elbahy. Detering violent non-state actors: dilemmas and implications. *Journal of Humanities and Applied Social Science*. 1:1 (2019): s.46. <https://doi.org/10.1108/JHASS-05-2019-003>, s.46.

¹⁴ Ibid, s.47.

¹⁵ Shamir. Detering Violent Non-state Actors, s.268.

¹⁶ Bowen. Deterrence and asymmetry, s.55.

möjliggör att inte behöva mötas på ett klassiskt slagfält med enbart militära förmågor, vilket blir fördelaktigt för en VNSA.¹⁷

2.3 Metoder för att avskräcka ickestatliga aktörer

Bowen menar att det finns två principiella metoder att bedriva avskräckning på; genom bestraffning och genom nekande.¹⁸ Nekande avskräckning innefattar att demonstrera förmåga och kapacitet på ett sätt som gör att motiven bakom en attack minimeras eller inte uppnår de önskvärda målen. Detta innefattar att systematiskt lokalisera, förhindra eller förbjuda användning av materiel innan VNSA kan agera.¹⁹ Han menar också att avskräckning genom nekande är en mental strategi, vilken handlar om att underminera en aktörs egen självbild om att kunna uppnå sina objektiv.²⁰ Även Elbahy instämmer om denna uppfattning.²¹ Shamir förlänger denna beskrivning, och menar att metoden slutligen handlar om att nyttja ett mindre våldskapital.²² Knopf förklarar att avskräckning genom nekande kan ske på både taktisk, operativ och strategisk nivå. På taktisk- och operativ nivå handlar det essentiellt om att förneka VNSA deras tillgångar, medan det på den strategiska nivån snarare innebär att minimera stödet och göra tillförlitligheten för dem ifrågasatt.²³

Shamir förklarar bestraffande avskräckning som ett hot om vedergällning, om en part skulle agera på ett sådant sätt som den avskräckande parten misstycker till.²⁴ Bowen beskriver att bestraffande avskräckning kan vara väldigt effektivt mot just ickestatliga aktörer. Ett exempel på bestraffande avskräckning är att ta bort ledarna eller essentiella nyckelpersoner inom ett nätverk. Elbahy menar att detta också kan innebära att slå mot regimer som stöttar VNSA.²⁵ Detta förklarar dock Bowen kan vara svårt att genomföra på ett effektivt sätt, då det kan vara problematiskt att ingripa på en annan stats territorium för att uppnå sina politiska, ekonomiska och diplomatiska mål.²⁶ Knopf beskriver detta som en vedertagen metod inom avskräckning,

---

¹⁷ Bowen. Deterrence and asymmetry, s.56.

¹⁸ Ibid, s.59.

¹⁹ Ibid, s.61-62.

²⁰ Ibid, s.58.

²¹ Elbahy. Deterring violent non-state actors, s.50.

²² Shamir. Deterring Violent Non-state Actors, s.272.

²³ Knopf. The Fourth Wave in Deterrence Research. s.13.

²⁴ Shamir. Deterring Violent Non-state Actors, s.272.

²⁵ Elbahy. Deterring violent non-state actors, s.50.

²⁶ Bowen. Deterrence and asymmetry, s.62.

men ställer sig samtidigt mer kritisk till den. Besträffande avskräckning kan snarare få en motreaktion om den träffar fel och slår mot exempelvis civilbefolkningen, vilket då istället kan öka stödet för VNSA.²⁷

En metod Knopf belyser är indirekt avskräckning. Han menar att det kan finnas svårigheter att påverka den innersta kärnan av ett nätverk som begår våldsamma handlingar. I dessa fall kan det vara mer effektivt att fokusera på de nätverk, aktörer, företag och personer som bidrar till att underlätta för nätverket eller gruppen. Indirekt avskräckning belyser också kopplingen till statliga aktörer, vilken påpekar vikten av att sanktionera eller på olika sätt hota stater som bidrar till att underlätta för organisationen.²⁸ Elbahy och Shamir beskriver också indirekt avskräckning på ett likvärdigt sätt som Knopf.²⁹

Knopf menar att anpassad avskräckning handlar om att få tillförlitliga kunskaper om motståndaren, och att därefter skraddarsy avskräckningen. Anpassad avskräckning är ett nytt begrepp för den fjärde vågen av avskräckning, och bygger i storhet på att anpassa åtgärderna efter vem som ska avskräckas. Här råder dock inte konsensus om i vilken utsträckning anpassningen bör ske. Knopf menar att det finns en risk att avskräckningen kan försvagas om det blir för diffust, och föreslår istället en systematisk situationsspecifik avskräckningsmodell baserad på typ av VNSA, istället för på specifik organisationsnivå.³⁰ Även Shamir beskriver anpassad avskräckning som ett nytt angreppssätt inom avskräckningsstrategi för VNSA.³¹

Shamir belyser en mer indirekt och abstrakt form av avskräckning, vilket benämns som avskräckning genom avlegitimering. Denna metod handlar om att avlegitimera genom att minska förtroendet för en organisation att kunna genomföra sina objektiva. Detta kan åstadkommas genom att exempelvis visa brister i ideologin som VNSA förespråkar, eller

---

²⁷ Knopf. *The Fourth Wave in Deterrence Research*, s.15.

²⁸ *Ibid*, s.11.

²⁹ Elbahy. *Deterring violent non-state actors*, s.50; Shamir. *Deterring Violent Non-state Actors*, s.275.

³⁰ Knopf. *The Fourth Wave in Deterrence Research*. s.8-9.

³¹ Shamir. *Deterring Violent Non-state Actors*, s.276.

synliggöra korruption inom ledningen.³² Även Elbahy beskriver denna som en effektiv avskräckningsmetod, om det avses genomföras på ett ickemilitärt sätt.³³

2.4 Avskräckning i den maritima domänen

Till beskriver hur avskräckning nyttjas i den maritima domänen med konventionella medel. Han menar att marin avskräckning snarare handlar om potentialen att utöva våld, snarare än att faktiskt göra det. Avskräckningen kan förekomma i två former.³⁴ Antingen är den passiv och implicit, eller så är den specifik och aktiv. Passiv avskräckning kan innebära att marina militära förmågor finns i närheten av ett potentiellt problemområde, medan aktiv avskräckning är till följd av en tidigare uppkommen händelse. Inom ramen för den aktiva avskräckningen finns det således en tidigare känd, specifik motståndare. Till menar att båda dessa typer av avskräckning kan genomföras genom bestraffning eller nekande.³⁵ Han förklarar att en lyckad avskräckning genom bestraffning, kan vara det som bidrar till att mindre flottor sett till antal, kan lyckas avskräcka större.³⁶ Han exemplifierar dock inte hur maritim avskräckning förhåller sig mellan en ickestatlig aktör och en stat, utan diskuterar främst avskräckning i kontexten stat mot stat.

Sörenson undersöker i sin forskning den avskräckande effekten på somaliska pirater. Han gör detta genom en kvantitativ metod utifrån marin närvaro, handelssjöfartens intensitet och det somaliska samhället.³⁷ Studien visar att marina styrkor hade en avskräckande effekt i Adenviken, främst på grund av närvaron av marina enheter. Sörensons forskning bidrar till kvantitativa slutsatser om antal attacker, och påvisar till viss del hur avskräckning kan ha påverkat piraternas ageranden.³⁸ Sammantaget går det att sammanknyta vad Till beskriver som aktiv avskräckning, gentemot det Sörenson beskriver om vikten av marin närvaro för att avskräcka pirater.

---

³² Shamir. *Deterring Violent Non-state Actors*, s.274.

³³ Elbahy. *Deterring violent non-state actors*, s.50.

³⁴ G. Till. *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century*. 3. uppl. (Routledge, 2013). s.333. <https://doi.org/10.4324/9780203105917>

³⁵ Ibid, s.334.

³⁶ Ibid, s.334.

³⁷ K. Sörenson. *Deterring the dauntless- appraising the effects of naval deterrence against the Somali piracy. WMU Journal of Maritime Affairs*. 17:1 (2018): s.32. <https://doi.org/10.1007/s13437-017-0132-1>

³⁸ Sörenson. *Deterring the dauntless*, s.31.

2.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Tidigare forskning indikerar att de faktorer som tidigare definierade avskräckning mot en statlig aktör, inte är densamma för en VNSA. Samtliga forskare menar att det är svårare att avskräcka en ickestatlig aktör. Meningsskiljaktighet hos författarna råder dock kring varför, hur och vilka aspekter som försvårar detta. Samtliga författare är eniga om att någon form av avskräckning genom nekande är applicerbar, därefter skiljer sig författarna åt. Samtliga författare förutom Knopf menar att avskräckning genom bestraffning är en metod. Knopf, Shamir och Elbahy belyser indirekt avskräckning som betydelsefull, medan Bowen inte nämner det alls. Shamir och Knopf redogör för vikten av en anpassad avskräckning mot en VNSA. Elbahy och Shamir diskuterar avskräckning genom avlegitimering som en metod. Samtliga ovanstående forskare använder olika landbaserade exempel för att påvisa sina argument. Till beskriver avskräckning specifikt för den marina arenan, men utgår i sin beskrivning utifrån ett stat- mot statperspektiv. Han berör således inte hur avskräckning mot specifikt ickestatliga aktörer i en marin kontext bedrivs. Sörensen redogör för avskräckning mot VNSA i den maritima domänen, men endast ur en kvantitativ aspekt. Sammanfattningsvis; mer generell forskning finns om hur avskräckning mot VNSA bedrivs, däremot saknas det i en maritimspecifik kontext, vilket föranleder denna studiens interna relevans.

2.6 Avgränsningar

Simultant med OOS och OAE pågick andra, icke Natoleda operationer. Behandlandet av dessa avses endast göras om ett potentiellt samarbete med OAE eller OOS finns. En djupare analys av dessa avgränsas dock bort. Avgränsningen avses inte sammankopplas med ett eventuellt antagande att dessa operationer inte kan ha bidragit till den avskräckande förmågan, utan snarare att det annars kan komplicera den jämförande möjligheten om fler fall ställs emot varandra.

Studien avgränsas också i tid, från då operationerna officiellt initierades och fem år framåt, vilket för OOS är emellan 2009–2014, och för OAE 2001–2006. Avgränsningen motiveras av att det främst var under den initiala delen av operationerna som de avskräckande åtgärderna etablerades, för att därefter vara av mer upprätthållande karaktär. OAE ändrade också med åren flera objektiva, samarbetspartners och åtgärder, och för att analysen inte ska riskera att bli

för spretig görs således avgränsningen. En viktig hållpunkt för OOS är 2012, då en minskning av piratattacker skedde. Ytterligare två år inkluderas därefter för att kunna inkludera efterföljderna av detta i analysen. Även om operationerna givetvis hade olika tyngdpunkter varvid större händelser inträffade, avgränsar sig studien till fem år för båda operationerna, då det anses bli mer rättvisande att omfatta samma tidsspann. Studien avgränsas således från eventuella konsekvenser av operationerna som skedde efter dessa datum.

3. Teoretiskt ramverk

Studiens teoretiska ramverk utgörs av en kombination av de metoder för avskräckning mot ickestatliga aktörer som framgick av det aktuella forskningsläget. Detta görs i syfte att få ett mer träffsäkert analysverktyg gentemot den samlade bilden av nuvarande forskning, snarare än att utgå från en specifik författare och dennes enskilda uppfattning. Det teoretiska ramverket för studien kommer bygga på de tre metoder, vilka flest forskare principiellt var eniga om nyttjas för avskräckning mot en ickestatlig aktör. Dessa metoder var: avskräckning genom nekande, avskräckning genom bestraffning och indirekt avskräckning. Studien har avgränsats till tre metoder för att minska risken för en spretig och för grund analys. Det görs alltså inget antagande att övriga metoder generellt anses mindre effektiva, utan är snarare av praktisk karaktär. I studien görs ett principiellt antagande att de maritima Natostyrkorna på olika sätt hade för avsikt att agera avskräckande. Detta baseras på att det var ett av deras uttalade mål för respektive operation.³⁹

---

³⁹ Nato. *NATO operations and missions; Nato. Counter-piracy operations (2008-2016)*. (2022). [Counter-piracy operations \(2008-2016\) | NATO Topic](#) (Hämtad 2026-03-26).

Författare	Avskräckning genom nekande	Avskräckning genom bestraffning	Anpassad avskräckning	Indirekt avskräckning	Avskräckning genom avlegitimering
Bowen	X	X			
Elbahy	X	X		X	X
Knopf	X		X	X	*
Shamir	X	X	X	X	X
Sörenson**	-	-	-	-	-
Till	X	X			

Tabell 1. Tabellen redovisar huruvida respektive författare diskuterar olika avskräckande metoder i sin forskning.

*Knopf benämner att avlegitimerande metoder kan verka effektivt, men har specificerat det endast mot terrorister som innehar förmågan till att nyttja massförstörelsevapen.⁴⁰ Studien har således avgränsat denna del då detta inte blir applicerbart på båda fallen.

**Sörenson redogör för olika variabler som uppfattas avskräckande mot pirater i Adenviken och utanför Somalias kust,⁴¹ men använder ett kvantitativt ramverk som ur denna aspekt inte blir applicerbar inom denna studies teoretiska ramverk.

3.1 Nekande avskräckning

Definitionen av nekande avskräckning som nyttjas baseras på Bowens antagande. Han beskriver nekande avskräckning som att inneha särskilda förmågor, vilka gör att en aktör väljer att avstå ett visst agerande. Detta är inte en aktiv handling, utan handlar snarare om att övertyga motståndaren att det inte är värt att agera, då möjligheten att nå sina mål är ytterst liten.⁴² Applicerbara, mer konkreta åtgärder inom nekande avskräckning kan vara att införa mer robusta exportkontroller och en tydlig möjlighet att identifiera och införa förbud mot suspekt fraktat gods, vilket möjliggörs genom en god underrättelsebild och noggrann kartläggning.⁴³ Faktorer som internationellt samarbete, koordinering av resurser och delande av underrättelser har tidigare visat sig effektivt. Avskräckningen kan också ske genom ökad närvaro, ökad informationsspridning gentemot lokalbefolkningen, ökade teknologiska installationer och övervakningssystem.⁴⁴ Nekande avskräckning kan ta sin form genom att ha marina enheter utplacerade. Här poängteras dock att det inte nödvändigtvis måste vara

⁴⁰ Knopf. The Fourth Wave in Deterrence Research. s.18.

⁴¹ Sörenson. Deterring the dauntless, s.31.

⁴² Bowen. Deterrence and asymmetry, s.58.

⁴³ Ibid, s.61.

⁴⁴ Shamir. Deterring Violent Non-state Actors, s.274.

flertalet enheter, utan att det är viktigare att dessa enheter är villiga att i viss utsträckning ta risker.⁴⁵

3.2 Besträffande avskräckning

Definitionen av besträffande avskräckning som nyttjas baseras på Shamirs förklaring. Han menar att besträffande avskräckning innebär att hota en aktör om stor och massiv skada, om den agerar på ett oönskat sätt. Denna metod är mer offensiv i sin natur, och här poängteras vikten av att hotet verkligen är trovärdigt och praktiskt genomförbart.⁴⁶ Ett tillvägagångssätt för att bedriva besträffande avskräckning, är genom att fokusera på ledarskiktet och nyckelpersoner inom ett nätverk då de ofta innehar en vital roll för organisationen. Andra högvärdiga mål kan också ge effekt, exempelvis VNSA:s tillgångar såsom vapenlager, bunkrar, tunnlar och uppehållsplatser.⁴⁷ Det kan vara problematiskt för demokratiskt ledda länder att bedriva en trovärdig besträffande avskräckning, då det finns politiska, legala och etiska överväganden med att nyttja våld mot VNSA.⁴⁸ Besträffande avskräckning kan också ta sin form i att straffa regimer som på olika sätt tillåter eller stöttar VNSA.⁴⁹ Till poängterar betydelsen av att nyttja anpassade plattformar mot typ av aggressor, i syfte att kunna utgöra ett trovärdigt hot. Detta beskrivs som strategisk flexibilitet och mobilitet. Det poängteras att även marina styrkor kan ha avsevärd påverkan på landbaserade styrkor, om den marina förmågan innebär exempelvis amfibieförmågor eller robotar som kan verka mot landbaserade mål. Generellt har större fartyg en bättre förmåga att verka avskräckande.⁵⁰

3.3. Indirekt avskräckning

Definitionen av indirekt avskräckning som nyttjas baseras på Elbahys antagande. Hon menar att avskräckningen riktar sig mot tredje part som på något sätt möjliggör terrorhandlingar.⁵¹ I fall av asymmetrisk krigföring, som VNSA är en del av, är det av vikt att undersöka och påverka relationen mellan stat och aktör. En stark stat kan ofta motstå och genomföra en trovärdig avskräckning mot VNSA, medan en svagare stat inte kan det. Detta uttrycks genom

---

⁴⁵ Till. *Seapower*, s.339.

⁴⁶ Shamir. *Deterring Violent Non-state Actors*, s.272.

⁴⁷ *Ibid*, s.272.

⁴⁸ Bowen. *Deterrence and asymmetry*, s.62.

⁴⁹ Elbahy. *Deterring violent non-state actors*, s.50.

⁵⁰ Till. *Seapower*, s.337.

⁵¹ Elbahy. *Deterring violent non-state actors*, s.50.

att inneha en lokal institutionell och politisk legitimitet.⁵² Således kan VNSA ses som ett system, och inte som enskild aktör. Detta då det kan vara svårt att avskräcka själva aktören, och att det då kan vara mer fördelaktigt att istället fokusera på andra aktörer som möjliggör dessa handlingar genom exempelvis finansiering och logistik. Indirekt avskräckning mot stater kan ta sig uttryck i diplomatiska- och ekonomiska sanktioner, likväl som direkta militära hot.⁵³

3.4 Operationalisering

De tre avskräckningsmetoderna vilka presenterades i det teoretiska ramverket, har operationaliserats till tre analysfrågor. Utifrån dessa tre analysfrågor har definitioner till respektive fråga formulerats i syfte att tydliggöra analysen och påvisa mer specifikt vad som eftersöks i det empiriska materialet. Begreppsvaliditet innebär att det finns en överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikator.⁵⁴ I syfte att uppnå god begreppsvaliditet utgår definitionerna från det som presenterats om respektive avskräckande metod i det teoretiska ramverket. De har även anpassats för att kunna nyttjas i en marin kontext i syfte att kunna besvara frågeställningen. En god begreppsvaliditet, tillsammans med hög reliabilitet, vilket innebär en frånvaro av osystematiska fel, resulterar i en god resultatvaliditet. Detta innebär att studien faktiskt har mätt det som påstås mätas, vilket således är eftersträvansvärt.⁵⁵ Analysfrågorna presenteras i tabellen nedan.

Olika metoder för avskräckning	Definition utifrån teoretiskt ramverk	Analysfråga
Nekande avskräckning	Att inneha särskilda förmågor, vilka gör att en aktör väljer att avstå ett visst agerande	Hur agerade maritima Natostyrkor så att det var mindre attraktivt för en VNSA att fortsätta sina handlingar?
Besträffande avskräckning	Att hota en aktör om stor och massiv skada, om den agerar på ett visst oönskat sätt	Hur agerade marina Natostyrkor under och efter en VNSA hade genomfört en handling?
Indirekt avskräckning	Avskräckningen riktar sig mot tredje part som på något sätt möjliggör terrorhandlingar	Hur agerade marina Natostyrkor mot tredje part som möjliggjorde VNSA att agera?

Tabell 2. Analysverktyg.

⁵² Elbahy. Detering violent non-state actors, s.50.

⁵³ Knopf. The Fourth Wave in Deterrence Research, s.11.

⁵⁴ P. Esaiasson, M. Gilljam, H. Oscarsson, A. Sundell, A. Towns & L. Wängnerud. *Metodpraktikan- konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. 6. Uppl. (Norstedts juridik, 2024). s.125.

⁵⁵ Ibid, s.131.

3.4.1 Definiering av analysfrågorna

Nekande avskräckning

Hur agerade maritima Natostyrkor så att det var mindre attraktivt för en VNSA att fortsätta sina handlingar?

I det empiriska materialet kommer det eftersökas information som innefattar om det genomfördes exportkontroller eller beslag till sjöss, och om det pågick ett underrättelsearbete för att kartlägga VNSA. Det kommer därutöver undersökas om det fanns marina enheter närvarande i operationsområdet, samt om det fanns ett blocköverskridande samarbete mellan Nato, olika organisationer och nationer för att tillsammans nå de uttalade målen med operationen. Åtgärder likt ovanstående avses göra en våldsam handling utförd av VNSA svårare att genomföra och lyckas med, och därav benämns detta som *mindre attraktivt* i analysfrågan.

Besträffande avskräckning

Hur agerade marina Natostyrkor under och efter en VNSA hade genomfört en handling?

I det empiriska materialet kommer det eftersökas information som innefattar direkt vidtagna åtgärder som de marina styrkorna utförde efter att VNSA agerat, samt om det vidtogs några offensiva åtgärder mot nyckelpersoner och vitala platser för VNSA. De handlingar som VNSA genomför undersöks brett, från faktiska explicita våldshandlingar till misstanke om förberedande åtgärder som kan möjliggöra en våldshandling. Därutöver kommer information om de marina plattformarnas förmågor och kapaciteter som ingick i operationen eftersökas, och huruvida dessa var dimensionerade för att på ett trovärdigt sätt kunna efterleva den avskräckande effekt som uttalades av Nato för operationen.

Indirekt avskräckning

Hur agerade marina Natostyrkor mot tredje part som möjliggjorde VNSA att agera?

I det empiriska materialet kommer information eftersökas som innefattar om det genomfördes aktiva åtgärder för att lokalisera och identifiera tredje part, i syfte att kunna lagföra eller sanktionera dem. Det kommer också undersökas om det bedrevs något samarbete eller vidtogs några gemensamma åtgärder med de kuststaterna invid operationsområdet, i syfte att försvåra

eller förhindra VNSA att agera i de stater de antingen befann sig på, eller opererade ifrån.

4. Metod

4.1 Forskningsdesign

Studien genomförs som en beskrivande jämförande fallstudie med deduktiv ansats.

Fallstudien avser att jämföra operationerna Active Endeavour och Ocean Shield.

Flerfallsdesignen ger möjligheter till jämförelser i syfte att identifiera likheter och olikheter, och att studera en viss företeelse i olika kontexter.⁵⁶ Fenomenet för studien är avskräckning mot ickestatliga aktörer i den maritima domänen, och kontexten blir själva operationerna.

Beskrivande fallstudier är inte ämnade att utveckla nya teorier eller modeller, men har ett bra beskrivningsvärde i hur något fungerar i dess egna specifika kontext.⁵⁷ Denna studie antar en flerfallsdesign med två fall, och undersöker en analysenhet inom dessa fallen,⁵⁸ vilket är avskräckning mot ickestatliga aktörer i en maritim kontext. Den deduktiva ansatsen innebär att ett analysredskap utifrån teorin framställs, som därefter tillämpas i den empiriska undersökningen.⁵⁹ För analysen genomförs en dokumentanalys av det empiriska materialet. Detta innebär att en mängd olika data samlats in, i syfte att kunna dra slutsatser och hitta samband för att slutligen kunna besvara frågeställningen.⁶⁰

Beskrivande fallstudier, är till skillnad från teoriprovande eller förklarande studier, inte konstruerade kring ett övergripande kausalt samband. Inom beskrivande fallstudier kan dock kausalitet förekomma ändå, men hela studien och dess frågeställning åsyftar inte att undersöka den. Nackdelen med en beskrivande fallstudie är således att det medför en lägre generaliserbarhet av fenomenet i sin helhet.⁶¹ Anledningen till att studien inte är förklarande, har främst sin bakgrund i att det kan argumenteras för att graden av lyckad avskräckning kan vara svår att mäta, och att det således kan finnas ett kontrafaktiskt antagande i vad som anses vara lyckad avskräckning.

---

⁵⁶ Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 2.uppl. (Liber, 2020). s.197.

⁵⁷ Ibid, s.204.

⁵⁸ Ibid, s.196.

⁵⁹ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, s.81.

⁶⁰ Johannessen, Tufte. & Christoffersen. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, s.85.

⁶¹ J. Gerring. *Case study research: principles and practices*. 2. uppl. (Cambridge University Press, 2017). s.62. <https://doi.org/10.1017/9781316848593>

4.2 Val av fall

Nedan följer en redovisning för val av fall. Det är av vikt att påvisa och motivera varför just dessa fallen valdes för att kunna besvara frågeställningen, för att fortsättningsvis kunna beskriva hur fallen förhåller sig till populationen, och varför det är intressant att nyttja just dessa fall för att beskriva och jämföra fenomenet.

Fallen i jämförande studier kan vara antingen typiska eller varierande.⁶² Typiska fall är menade att kunna representera den större massan, medan varierande fall avser beskriva olikheter inom ett specifikt ämne. Väljs flera typiska fall, men som gentemot varandra är olika i vissa aspekter, kan de diversifiera det större fenomenet.⁶³ Fallen OAE och OOS är typiska då de beskriver samma fenomen i en liknande kontext; avskräckning mot en ickestatlig aktör i en maritim miljö, utförd av Nato. Däremot skiljer sig fallen i andra faktorer, vilket gör de vetenskapligt intressanta att jämföra. Dessa faktorer innefattar exempelvis typ av aggressor, tidsperiod, hotmiljö, motiv bakom den våldsamma handlingen, mandat under operationen och operationens varaktighet. I den vetenskapliga diskussionen kring avskräckning mot ickestatliga aktörer, är det främst terrorism, pirater och cyberhot som diskuteras och åsyftas.⁶⁴ Fallen valdes således utifrån dessa skillnader, i syfte att kunna svara för en större del av populationen av avskräckande maritima operationer mot ickestatliga aktörer. Detta tillvägagångssätt för val av fall, är det som kännetecknar kvalitativa studier och möjliggör resultatens generaliserbarhet till en större population.⁶⁵ Slutsatserna som dras av jämförelsen mellan operationerna, avses med försiktighet kunna beskriva den större populationen, och det större fenomenet i sig. Populationen för fenomenet avses maritima natooperationer mot VNSA, och med större försiktighet även övriga, icke Natoleda maritima operationer mot VNSA.

4.3 Material

Källorna som nyttjats för analysen är en blandning av konferens- och policyrapporter, böcker, pressmeddelanden, nyhetsartiklar och briefings. Mängden olika material har nyttjats, i syfte att kunna möjliggöra en så djupgående och nyanserad beskrivning som möjligt. Majoriteten

---

⁶² Gerring. *Case study research: principles and practices*, s.59.

⁶³ Ibid, s.59.

⁶⁴ Shamir. *Deterring Violent Non-state Actors*, s.272.

⁶⁵ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, s.64.

av materialet är hämtade från Anna Lindh-bibliotekets sökmotor Primo. Utifrån sökmotorn har material från ProQuest i form av nyhetsartiklar och pressmeddelanden inhämtats. Briefings från operationerna har hämtats ur Nato Archives. Google Scholar har nyttjats för att få tillgång till Umlaufovás rapport. En webbsökning i Googles sökmotor har också genomförts för att nå artikeln av Bueger, utgiven av The Maritime Executive. Sökorden som nyttjats för att nå det empiriska materialet är: Operation Ocean Shield, Operation Active Endeavour, STANAVFORMED, STANAVFORLANT, SNMG1, SNMG2, NATO maritime operations, mediterranean terrorism samt piracy gulf of Aden.

4.4 Källkritik

Det empiriska materialet kommer granskas utifrån det källkritiska principerna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Då analysen består av en relativt omfattande mängd material, kommer inte varje källa granskas enskilt, utan granskningen kommer utgöra en samlad bild av materialet.

4.4.1 Äkthet

Äkthetskriteriet innebär att källan inte är falsifierad eller planterad.⁶⁶ Då källorna är hämtade från etablerade tankesmedjor, nyhetssidor, Natos egna kanaler eller publicerad av Nato Defence College, anses det finnas låg risk att källorna är falsifierade. Inga av källorna skiljer sig heller markant ifrån varandra vad gäller faktisk information såväl som tid för publicering eller annan spårbarhetsinformation, vilket också styrker att källorna är vad de utgör sig för att vara.

4.4.2 Oberoende

Oberoende handlar om tillförlitligheten till materialet som analyseras, och huruvida författaren omedvetet påverkats av sin egen personliga roll i arbetet.⁶⁷ Samtliga källor förutom den publicerad av Soula, är andrahandskällor. Soula var vid tillfället för publicering NATO Head of Operations, och kan således tillskrivas som en förstahandskälla. Hans oberoende kan således delvis ifrågasättas, däremot är texten publicerad i IOS Press vilket anses vara ett

---

⁶⁶ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, s.138.

⁶⁷ Ibid, s.141.

väletablerat akademiskt förlag, och oberoendet kan således styrkas. Att merparten av källorna är andrahandskällor, samt på många sätt anknutna till Nato som organisation, kan anses problematiskt. För att förebygga problematiken består analysen medvetet av flertalet källor, publicerade från olika forum, men som i essentiella drag återger samma information. Detta i syfte att kunna triangulera materialet och på så sätt ta avstånd från omedvetet felaktiga antydningar.

4.4.3 Samtidighet

Skillnaden mellan den faktiska händelsen, och när det nedtecknats, har betydelse för källans trovärdighet.⁶⁸ Det har därmed gjorts försök att endast nyttja empiriskt material som publicerats i relativ närtid, som mest några års mellanrum till det faktiska skeendet i operationerna. De källorna som går utanför denna ram, är Umlaufovás artikel som publicerades 2016 samt boken Routledge Handbook of Nato, som publicerades 2024. Dessa källor nyttjas dock endast med avsikten att i stora drag återge operationernas syfte och beskrivande bakgrund, och informationen anses således inte vara tidskritiskt. I detta syfte har tidningsartikeln och pressmeddelanden nyttjats, för att kunna urskilja ett tydligare händelseförlopp som publicerats i närtid.

4.4.4 Tendens

Risken med en tendentiös källa, är att innehållet återberättats på ett snedvridet sätt för att framställas i god dager.⁶⁹ Två av källorna är publicerade av Nato Defence College, en av US State Department och en av Naval War College Press. Utöver det är de briefings som nyttjas, publicerade av Nato själva. Även om Nato Defence College och Naval War College kan anses som etablerade universitetsförlag, finns dock risk att källorna har viss tendens. Detta i syfte att framställa Natos ageranden under operationerna som exempelvis mer effektiva eller omfattande. Detta tas i beaktande, och det är en anledning som föranleder mängden olika källor för analysen. Att triangulera materialet och korskontrollera det som påstås, med flera av varandra oberoende källor, har varit en viktig aspekt i syfte att kunna nyttja det. De olika materialen har heller inte nyttjats i samma ändamål. Exempelvis har de briefings som nyttjats i större utsträckning använts för att kunna fastställa en tidslinje och se operationernas

---

⁶⁸ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, s.141.

⁶⁹ Ibid, s.143.

progression, snarare än att inkludera de åsikter och egna uttalanden från Nato om påstådd effekt. Genom att göra detta och särskilja vilka typer av källor som nyttjas till vilket ändamål, anses källorna uppnå en godtagbar trovärdighet.

4.5 Forskningsetik

Etik innefattar främst förhållandet mellan människor, och innefattar inte bara konkreta handlingar, utan också hur de kan ha direkt- och indirekt påverkan för varandra. Etiska problem uppstår när forskning direkt berör människor, då främst inom datainsamlingsprocessen.⁷⁰ Studien behandlar endast öppet tillgängligt textmaterial. Då studien inte behandlar personlig information, eller inte nyttjar respondenter eller informanter för empiriinsamlingen, anses den forskningsetiska aspekten mindre problematisk. Resultatet anses även ha låg risk att kunna nyttjas illvilligt och i skadande syfte mot enskilda individer, detta då studien inte behandlar skeenden på individnivå, utan i en överskådlig kontext. Studien behandlar fortfarande information som kan anses känslig, varvid det gäller konflikter som har skadat människor fysiskt och psykiskt. Här finns en forskningsetisk aspekt kopplat till de verklighetsuppfattningar en studie kan utmana och efterlämna.⁷¹ Även denna risk anses dock låg, då studien inte avses utmana någons verklighetsuppfattning om faktiska skeenden. Viktigt i detta avseende är att behandla informationen på ett respektfullt och transparent sätt.

---

⁷⁰ Johannessen, Tufte & Christoffersen. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, s.74.

⁷¹ *Ibid*, s.75.

5. Analys

Analysen är uppdelad utifrån analysfrågorna. Inom denna uppdelning analyseras först operationerna enskilt, för att därefter jämföras med varandra.

5.1 Hur agerade maritima Natostyrkor så att det var mindre attraktivt för en VNNSA att fortsätta sina handlingar?

5.1.1 Operation Active Endeavour

Bild 1. Operation Active Endeavours operationsområde efter mars 2004 och framåt.⁷²

OAE initierades som ett svar på 11 september-attackerna, och var en av åtta åtgärder som vidtogs.⁷³ Operationen gick under ett artikel 5 mandat, med uppgiften att avskräcka och försvara Medelhavet och dess fartyg mot sjöburna terrorhandlingar. Uppgiften innebar övervakning, bordning och inspektion av misstänkt fartygsaktivitet. Inom OAE hittades aldrig terrorister eller massförstörelsevapen ombord något fartyg, vilket var det som fruktades. Efterhand uppdagades det att den olagliga verksamheten som bedrevs av terrorister, snarare handlade om smuggling eller andra aktiviteter i inkomstdrivande syfte.⁷⁴

Övervakningen bestod av att kartlägga fartygsrörelser och försöka identifiera suspekta ageranden. Exempel på sådan aktivitet var avstängning av AIS (automatic identification system), upprepade byten av flaggstat eller avvikande ruttval. Då OAE var en artikel 5-

⁷² Guide of the world. *Mediterranean Sea Map*. [Fotografi]. (u.å.). [Mediterranean-Sea-Map-scaled.jpg \(2560×1562\)](#) (Hämtad 2026-04-29).

⁷³ A. Umlaufová. *NATO- EU Maritime Cooperation*. (AMO), 2016). [NATO – EU Maritime Cooperation](#) (Hämtad 2026-03-31), s.11.

⁷⁴ J. H. Bergeron. NATO Maritime Operations in the Mediterranean. I J. A. Olsen (red.). *Routledge Handbook of NATO*. (Routledge, 2024), s.174.

operation, fanns mandat att agera mot kända terrorgrupper som Al Qaeda. Det breda begreppet terrorism skapade dock problem i att precisera ROE. I operationen krävdes medgivande av kaptenen från det misstänkta fartyget för bordning och inspektion. I operationen saknades mandat att gripa misstänkta, så de agerade genom att sprida information till närmsta polisiära myndighet och därefter eskortera fartyget till en hamn eller territorialvatten för den allierade staten.⁷⁵ Inspektioner gjordes alltså, men det kan gå att påvisa att det begränsande mandatet, vilket innebar färre handlingsmöjligheter för fartygen i OAE samt den diffusa uppdragsbeskrivningen, möjligtvis minskade förtroendet för hur effektivt system och metodik OAE faktiskt hade att tillgå.

I oktober 2004 utvecklades fokuset och metodiken för OAE. Mer tyngd lades på informationsinhämtning och underrättelser. Målet var att kunna pricka ut specifika fartyg, för att de marina enheterna därefter ämnades agera som reaktionsstyrkor. Det belyses att operationen över tid tillägnat mer fokus åt informations- och underrättelseinhämtande, tillsammans med sina partners.⁷⁶

På den strategiska nivån har OAE varit essentiell för att belysa samarbete med andra nationer. I juni 2004 bjöds icke- Natomedlemmar in till att delta i insatsen, och kort därefter uttryckte Ryssland, Ukraina, Georgien, Israel, Algeriet, Marocko, Tunisien, Albanien, Kroatien, Sverige och Finland intresse att delta i OAE. Hur detta har tagit sig uttryck har dock varierat från att egna marina plattformar ingår i OAE, till att enbart bidra med essentiell information.⁷⁷ Interoperabiliteten inom operationen har dock stundtals visat sig svår genomförd i praktiken, speciellt rörande skillnader i olika nationers tekniska system. I OAE saknades det ett system eller databas för alla ingående länder, som i realtid kunde visa fartygsrörelser och annan klassificerad hemlig information. Detta resulterade i svårigheter att genomföra ett effektivt samarbete.⁷⁸

---

⁷⁵ Bergeron. NATO Maritime Operations in the Mediterranean, s.175.

⁷⁶ Nato Archives. *Active Endeavour: briefing*. (2006). [Briefing – Active Endeavour Combating terrorism at sea](#) (Hämtad 2026-03-18).

⁷⁷ A. L. Boyer. Naval Response to a Changed Security Environment: Maritime Security in the Mediterranean. *Naval War College Review*. 60:3 (2007). s.85. <https://www.jstor.org/stable/26396850> (Hämtad 2026-03-30).

⁷⁸ Boyer. Naval Response to a Changed Security Environment, s.83.

Turkiet initierade en egen operation den 1 mars 2004, Operation Black Sea Harmony (OBSH), vars uppgift var att övervaka Svarta Havet och dess handelsleder. OBSH och OAE samarbetade med informationsspridning genom Natos kommunikationskanaler rörande misstänkta fartyg.⁷⁹ Viljan att bedriva samarbete mellan nationer fanns alltså, det rådde dock inte alltid konsensus utifrån en praktisk aspekt hur detta skulle genomföras. Samarbetet mellan OBSH och AOE tycks ha genomförts mer friktionsfritt än de med icke Natomedlemmar, vilket kan förklaras genom att samtliga marina enheter då var Natomedlemmar och kunde nyttja redan befintliga kommunikationskanaler.

5.1.2 Operation Ocean Shield

Bild 2. Operation Ocean Shields operationsområde.⁸⁰

År 2008 hade pirater i Adenviken genomfört över 100 attacker och ett dussintal kapningar av handelsfartyg. Antalet fortsatte öka tills kulmineringen nåddes 2011, med 236 attacker.⁸¹ Sista piratattacken sedan OOS initierades, skedde i maj 2012.⁸²

⁷⁹ Boyer. *Naval Response to a Changed Security Environment*, s.86.

⁸⁰ Marcom. *Area of operation*. [Fotografi]. (u.å). [Allied Maritime Command - Operation OCEAN SHIELD](https://www.alliedmaritimecommand.com/operation-ocean-shield/) (Hämtad 2026-04-14).

⁸¹ J. M. Bridger. *Safe Seas at What Price?: The Costs, Benefits and Future of NATO's Operation Ocean Shield*. (NATO Defense College, 2013). s. 2. <https://www.jstor.org/stable/resrep10402> (Hämtad 2026-03-30).

⁸² M. Soula. Preface: Maritime Security in NATO. I I. Chapsos & C. Kitchen. (red.) *Strengthening maritime security through cooperation*. (IOS Press, 2015), s.8.

Det finns många möjliga förklaringar till minskningen av piratattacker efter 2012. Det kan anses bero på bättre koordinering och förbättrade *Best management practices* för handelsfartyg, samt en ökning av vakter ombord handelsfartygen, vilket har implementerats och utvecklats i takt med att operationen fortskridit.⁸³ Nyttjandet av helikoptrar, spaningsflyg, unmanned aerial vehicles (UAV) och satellitbilder tillsammans med marina plattformar, har bidragit till en förbättrad lägesbild. Detta har i gengäld förkortat ledtiderna för en respons av OOS.⁸⁴ Detta möjliggjorde att marina enheter kunde angripa piraterna ombord dess egna fartyg, innan de nått sitt faktiska mål.⁸⁵ Ett tydligare fokus på informationsspridning och övervakning, kan således ha visat sig effektivt i målet att avskräcka och förhindra framtida attacker.

Simultant med OOS pågick EUNAVFOR (European Union Naval Force) Operation Atalanta. Operationerna har många likheter, generellt antog dock Operation Atalanta en bredare omfattning med både politiska och finansiella instrument. Ett formellt samarbete mellan operationerna aktualiserades aldrig. Olika ledningsstrukturer har varit en faktor till detta, vilket resulterade i en begränsad möjlighet till enhälliga och kompatibla informationsdelningssystem. Detta försöktes överbryggas på den taktiska och operativa nivån genom att arbetsgruppen *Shared Awareness and Deconfliction Group* (SHADE) bildades, vilket möjliggjorde att operationerna kunde samordnas och *best practices* utbytas.⁸⁶ SHADE möjliggjorde framtagandet av ett elektroniskt informationsspridningssystem, MERCURY, som senare blev känt som "*Facebook of counter piracy*",⁸⁷ vilket möjliggjorde redovisning av piraters position i realtid samt en effektiviserad delgivning av incidentrapporter.⁸⁸

Den amerikanskledda operationen CTF – 151 verkade också i Adenviken, tillsammans med enskilt uppträdande länder som Kina, Indien, Ryssland, Iran, Japan och Saudiarabien. Under 2012 uppskattades det finnas drygt 20–30 krigsfartyg i regionen.⁸⁹ Nato arbetade också nära med den privata sektorn inom sjöfartsindustrin. *Nato Shipping Centre* etablerades, vars

---

⁸³ Bridger. *Safe Seas at What Price?*, s.1.

⁸⁴ Soula. Preface: Maritime Security in NATO, s.8.

⁸⁵ Bridger. *Safe Seas at What Price?*, s.6.

⁸⁶ Umlaufová. *NATO- EU Maritime Cooperation*, s.10.

⁸⁷ C. Bueger. "Ocean Shield" Achieved its Mission. *The Maritime Executive*. (2/1 2017) "[Ocean Shield](#)" [Achieved its Mission](#) (Hämtad 2026-03-31).

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Bridger. *Safe Seas at What Price?*, s.2.

uppgift var att hålla en nära dialog med handelssjöfarten och tillsammans etablera standardåtgärder för hur piratattacker skulle minimeras och undvikas.⁹⁰ Vikten av samarbete och informationsöverspridning verkade således haft en stor påverkan för den avskräckande effekten, och vara en av de faktorer som bidragit till OOS framgångar.

5.1.3 Jämförelse mellan operationerna

I OAE framgår höga ambitioner om ett utvecklat och gediget samarbete med andra icke Nato-medlemmar, trots att det var en artikel 5 natooperation. Empirin framhäver dock att det fanns utmaningar med detta i operationens initiala skede, och att bristen på ett gemensamt övervakningssystem och en interoperabel teknik bidrog till försvårat samarbete. I OOS beskrivs det internationella- och interorganisatoriska samarbetet som omfattande, med strukturer som exempelvis SHADE, vilket ökade samarbetsförmågan. Simultant med OOS pågick också flera andra militära operationer i samma område, vilket troligtvis haft synergieffekter för operationen.

Ett stort fokus på att etablera lägesbild förekom i båda operationerna. I OAE etablerades det arbetet mer efterhand. I OOS fanns incitamenten för det från början, men operationen saknade initialt verktygen för det, varefter MERCURY etablerades. Detta bidrog till förkortade ledtider att svara mot piraternas angrepp, vilket minskade deras chans att lyckas. Att det varit ett stort fokus på samarbete, samt att genomföra underrättelse- och informationsinhämtning tyder på en förekomst av nekande avskräckning. Det fanns också marina enheter närvarande i båda operationerna i syfte att verka avskräckande, även detta kan således tillskrivas nekande avskräckning.

---

⁹⁰ Bueger. "Ocean Shield" Achieved its Mission.

5.2 Hur agerade marina Natostyrkor under och efter en VNSA hade genomfört en handling?

5.2.1 Operation Active Endeavour

Enheterna som verkade inom OAE, bestod av de marina plattformarna som ingick i Natos stående maritima grupper. Dessa bestod av fregatter, jagare, ubåtar och spaningsflyg.⁹¹ *Standing Naval Force Mediterranean* (STANAVFORMED) roterade med *Standing Naval Force Atlantic* (STANAVFORLANT).⁹² Vid initieringen av OAE bestod STANAVFORMED av nio fartyg från åtta Natoländer.⁹³ Styrkan opererar vanligtvis i Medelhavet, medan STANAVFORLANT vanligtvis befinner sig runt östra Atlanten.⁹⁴ Generellt har drygt ett dussintal fartyg konstant ingått i OAE.⁹⁵

I maj och juni 2002 greps tre män tillhörande Al Qaeda i Marocko, misstänkta för en planerad terrorattack mot brittiska och amerikanska krigsfartyg ingående i OAE, som vid dåtiden befann sig vid Gibraltar sund. Enligt en tjänsteman ur den marockanska regeringen, hade männen för avsikt att genomföra en liknande självmordsattack som den mot det amerikanska krigsfartyget Cole, vid Jemens kust 2000. Männen skulle transportera sig med små båtar, placera sig invid krigsfartyget för att därefter sprängas, i syfte att åsamka skada på krigsfartygen.⁹⁶ Detta terrorförsök var det närmsta som dokumenterades och publicerades offentligt inom ramen för OAE.

I april 2003 började Natofartyg systematiskt borda misstänkta fartyg, och mellan april och november 2003 hade 33 bordningar genomförts och totalt 36 000 fartyg övervakats.⁹⁷ I mars

---

⁹¹ Bergeron. NATO Maritime Operations in the Mediterranean, s.174.

⁹² Boyer. Naval Response to a Changed Security Environment, s.84.

⁹³ M2 Presswire. NATO: Saceur statement to media 9 Oct 01. (2001). [NATO: Saceur statement to media 9 Oct 01 - ProQuest](#) (Hämtad 2026-04-02).

⁹⁴ M2 Presswire. NATO: NATO Atlantic naval force re-deploys to Eastern Mediterranean to support the fight against international terrorism. (2002). [NATO: NATO Atlantic naval force re-deploys to Eastern Mediterranean to support the fight against international terrorism - ProQuest](#) (Hämtad 2026-04-02).

⁹⁵ Boyer. Naval Response to a Changed Security Environment, s.85.

⁹⁶ P. Sawyer. Terror plot to blow up Navy warships is foiled: [A Edition]. *Evening Standard*. (11/6 2002). [Terror plot to blow up Navy warships is foiled: \[A Edition\] - ProQuest](#) (Hämtad 2026-03-02).

⁹⁷ Nato Archives. *Active Endeavour: briefing*. (2003). [Briefing – Active Endeavour Combating terrorism at sea](#) (Hämtad 2026-03-18).

2004 hade 42 000 fartyg övervakats, och 48 bordningar genomförts.⁹⁸ I juli 2006 hade totalt 81 000 fartyg övervakats, och 102 blivit bordade.⁹⁹ OAE utvecklades övertid, och i mars 2003 fick operationen i uppgift att eskortera ickemilitära fartyg genom Gibraltar sund, i syfte att förebygga terrorhandlingar. Detta gjordes som svar mot terrorattacken mot oljetankern Limburg 2002 utanför Jemens kust. Den utökade uppgiften avslutades i maj 2004, då totalt 488 fartyg eskorterats. I mars 2004 utökades även operationsområdet från att endast inkludera östra medelhavet, till hela Medelhavet.¹⁰⁰

Nato och USA hade som förhoppning att även inkludera Svarta Havet i OAE från 2005, och den officiella förfrågan kom från USA den 23 februari 2006. Efter två månader drogs dock förfrågan tillbaka. Turkiet var en av de länder som var emot förslaget, och menade att det skulle gå emot Montrealfördraget.¹⁰¹ Den konstanta förändring av befogenheter, uppgifter och operationsområde för OAE, kan uppfattas som en anpassning för att operationen faktiskt ska uppnå sitt syfte och få effekt. Att OAE fick utökade mandat rörande offensiva åtgärder såsom bordning, kan innebära att operationen med tiden lutade åt att genomföra mer bestraffande avskräckning.

5.2.2 Operation Ocean Shield

Det var Natos stående styrkor, *Standing NATO maritime group* (SNMG) 1 och 2 som utgjorde de militära plattformarna under operationen. Det var främst SNMG 2 som verkade i Adenviken, och gruppen bestod av varierande plattformar från Tyskland, Grekland, Italien, Nederländerna, Spanien, Turkiet, Storbritannien och USA. Även SNMG 1, som vanligtvis stationeras mer norrut, bidrog till operationen. Länder som generellt ingår i SNMG 1 är Kanada, Tyskland, Danmark, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien och Storbritannien. När OOS initierades tilldelades enheter ur både SNMG1 och SNMG2 uppgiften, med fem fartyg ur respektive grupp. Majoriteten av styrkorna bestod av fregatter, men även enstaka jagare ingick.¹⁰² Utifrån detta tycks inga specifika fartygsanpassningar gjorts utifrån aktör,

---

⁹⁸ Nato Archives. *Active Endeavour: briefing*. (2004). [Briefing – Active Endeavour Combating terrorism at sea](#) (Hämtad 2026-03-18).

⁹⁹ Nato Archives. *Active Endeavour: briefing*. (2006).

¹⁰⁰ Bergeron. *NATO Maritime Operations in the Mediterranean*, s.176.

¹⁰¹ Boyer. *Naval Response to a Changed Security Environment*, s.86.

¹⁰² Nato Archives. *Counter- piracy operations*. (2010). [Info-Counter-piracy operations - NATO Archives Online](#) (Hämtad 2026-03-01).

utan samma enheter användes som för de övningar, hamnbesök och operationer som annars var planerade.

Under 2011 nådde antalet piratattacker sin kulminering, för att därefter minska. År 2011 avbröt maritima styrkor 100 attacker. Under 2012 var antalet nere till 40, och i september 2013 var antalet attacker nere på 3.¹⁰³ 2011 förstördes 96 piratfartyg totalt. En möjlig anledning till minskningen av piratattacker 2012, kan bero på ett ändrat mandat och vidtagna åtgärder av Nato. Efter mars 2012 ökade fokuset och bevakningen av piraternas anläggningar och platserna de utgick ifrån, samt förstörandet av moderplattformar. Även vikten av att lagföra pirater betonades succesivt. 2012 etablerades domstolar i syfte att kunna lagföra pirater i Kenya, Seychellerna, Mauritius och Tanzania. Fängelser i Somalia upprustades också, allt detta tack vare finansiering från FN och övriga bilaterala samarbeten. Under 2012 beräknades 1200 pirater, av de 3000 som estimerades, sitta fängslade eller lagföras.¹⁰⁴

EUNAVFOR:s mandat utökades också simultant under denna period till att genomföra luftburna angrepp mot dess logistiska platser, varvid en sådan attack genomfördes i Somalia den 12 maj 2012. Även insatser genomförda av norra Somalias maritima polisstyrkor anses haft effekt, vilka fokuserade på att slå ut piraternas fästen. Tre tidigare starka piratfästen hade 2013 slagits ut.¹⁰⁵ Även om attackerna skedde inom annan operation, kan detta ändå haft effekt för OOS. Att OOS anpassade mandaten utefter operationens gång, med ett ökat våldsmandat, kan således ha bidragit. En koppling kan också göras mellan attackerna mot piraternas faktiska fästen på land, och deras förmåga att utföra attacker till sjöss. Detta stöds även i teorin om vad som menas med bestraffande avskräckning, vilken förklarar vikten av att slå ut vitala platser och personer. Anmärkningsvärt är dock att detta inte skedde inom ramen för OOS, utan i huvudsak av andra aktörer och inom andra operationer. Detta går således även att knyta till nekande avskräckning, som belyser vikten av samarbete.

---

¹⁰³ Bridger. *Safe Seas at What Price?*, s.4.

¹⁰⁴ Ibid, s.3.

¹⁰⁵ Ibid, s.3.

5.2.3 Jämförelse mellan operationerna

Inom båda operationerna nyttjades Natos två marina stående styrkor, där ansvaret skiftade mellan styrkorna. Under perioden skedde ett namnbyte av grupperna, men bemannades dock med likvärdiga plattformar. Det gjordes alltså ingen typspecifik anpassning över deltagande enheter. I OAE utvecklades uppgifterna efterhand till att även inkludera bordning och eskortering. Detta kan ses som en anpassning för att bättre kunna svara på de hot som fanns och för att kunna lösa uppgifterna som ställdes. Uppgifterna ändrades också delvis efterhand i OOS, från att specifikt fokusera på piraterna, till deras fästen i land. Detta går att knyta an till bestraffande avskräckning och vikten av att slå ut vitala platser. Den drastiska minskningen av piratattacker, kan således indikera på bestraffande avskräckning. Inom OAE var den bestraffande avskräckningen diffusare, då det inte skedde några lyckade attentat mot varken marina plattformar eller handelsfartyg i Medelhavet. Den bestraffande avskräckningen inom OOS blev således mer direkt än i OAE, då de marina enheterna som ingick faktiskt hade en direkt hotande aktör att agera mot.

5.3 Hur agerade marina Natostyrkor mot tredje part som möjliggjorde VNSA att agera?

5.3.1 Operation Active Endeavour

Simultant med OAE genomfördes ett samarbetsprojekt mellan sju kuststater till Medelhavet och Nato, kallad Mediterranean Dialogue (MD). Ingående länder var Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Mauretanien, Marocko och Tunisien. Samarbetets uppgift var att förse varandra med information rörande fartygsaktivitet och vilka fartyg som befann sig på respektive lands territorialvatten.¹⁰⁶ Av länderna var Israel och Marocko de som bidragit till OAE mest, vilket innebar informationsdelning såväl som logistiskt stöd.¹⁰⁷ Samarbetet ska också bidragit i ett ökat deltagande i OAE.¹⁰⁸ Svårigheter med initiativet framkom dock. Ett bekymmer berörde mängden ingående länder, deras olika säkerhetspolitiska mål, och de olika allianser de ingår i. Av de ingående länderna i MD, är de inte någon allians eller organisation

---

¹⁰⁶ D. McKeeby. (2006). NATO's "Active Endeavor" Operation Safeguards the Mediterranean: Joint naval patrols build effective counterterrorism expertise, new partnerships. (Federal Information & News Dispatch, LLC, 2006). [NATO's "Active Endeavor" Operation Safeguards the Mediterranean: Joint naval patrols build effective counterterrorism expertise, new partnerships - ProQuest](#) (Hämtad 2026-03-30).

¹⁰⁷ Boyer. Naval Response to a Changed Security Environment, s.86.

¹⁰⁸ P. Razoux. *The NATO Mediterranean Dialogue at a crossroads*. (NATO Defense College, 2008). s. 2. <https://www.jstor.org/stable/resrep10390> (Hämtad 2026-03-31).

vilka samtliga länder är medlemmar i. Av dessa organisationer inkluderas Nato, EU, 5+5 säkerhets- och försvarsinitiativet och *OSCE Mediterranean contact group*. Vissa av de medverkande länderna i MD, har också haft svårigheter att öppet visa stöd för OAE och Nato, då deras hemmaopinion ofta varit negativa.¹⁰⁹ Att kuststaterna i Medelhavet hade svårigheter att hitta en gemensam grund med Nato, och med många olika kolliderande intressen, indikerar på svårigheter att uppnå tydliga åtgärder mot VNSA i Medelhavet, vilket försämrat en indirekt avskräckningseffekt.

Det kan argumenteras för att övervakningen av misstänkt fartygsaktivitet och de bordningar som genomfördes, delvis var i syfte att avskräcka själva terroristerna, men också tredje part. Utifrån det empiriska materialet finns dock svårigheter att kunna dra några specifika slutsatser om så var fallet. Troliga skäl till detta finns alltså, likväl som möjligheten att detta kan ha skett i andra operationer, vilka inte omfattas i denna analys.

5.3.2 Operation Ocean Shield

En tidigare befälhavare för OOS, Antonio Natale, belyser att ursprunget till attackerna fortfarande inte har hanterats och att omvärlden fortfarande måste vara vaksam.¹¹⁰ Enligt en bedömning av världsbanken 2013 hade få åtgärder mot piraternas finansörer och politiska möjliggörare gjorts. Bedömningen visade också att det var relativt enkelt för de fångslade piraterna att ersättas, och att de maritima styrkorna främst hade en avvärjande roll som inte adresserade problemen.¹¹¹ Även om OOS främst fokuserade på bekämpandet av piratattacker, var ett av operationens delsyften att hjälpa de länder utanför Adenviken, på deras egen begäran, att utveckla egna förmågor att bekämpa pirater.¹¹² Dock var endast 0,6% av den totala finansieringen mot piratattacker i Adenviken tillägnade långsiktiga och förebyggande åtgärder, medan 99,4% tillägnades övervakningsoperationen vilket inkluderade fartygssäkerhet och marina plattformar.¹¹³ EU och IMO genomförde andra åtgärder, vilket inkluderade att utbilda en somalisk kustbevakning. Projektet anses dock misslyckats, då inga av de 500 personer som utbildades faktiskt arbetar inom kustbevakningen. Det argumenteras

---

¹⁰⁹ Razoux. *The NATO Mediterranean Dialogue at a crossroads*, s.3.

¹¹⁰ Bridger. *Safe Seas at What Price?*, s.4

¹¹¹ Ibid, s.4.

¹¹² M. Soula. Preface: Maritime Security in NATO, s.8.

¹¹³ Bridger. *Safe Seas at What Price?*, s.4.

för att Nato eventuellt måste avvakta med att ge resurser, tills Somalia och dess regering stabiliserats.¹¹⁴ Indirekt avskräckning belyser vikten av att fokusera på tredje parts roll i en konflikt, vilket bidrar till en mer långsiktig avskräckning. Operationen tycks dock inte inriktats på detta, utan snarare fokuserat på att arbeta avskräckande på kortare sikt.

5.3.3 Jämförelse mellan operationerna

Inom OOS pågick ett arbete med kringliggande kuststater med att förhindra fortsatta attacker, om än begränsat. Ett liknande arbete inom OAE förekom också genom exempelvis MD, men handlingarna tycks vara mer diffusa då det inte fanns utpekade aktörer i den maritima domänen i Medelhavet att agera mot. Inom OOS fanns en uttalad bild av att handlingarna som bedrevs var reaktiva gentemot situationen i Somalia, och således mer kortsiktig. Att hotbilden inom OAE var mer diffus, kan således indikera på en mer långsiktig form av avskräckning. Det kan dock likväl finnas andra förklaringar till detta, än att just OAE och de kringliggande kuststaterna lyckas bedriva en indirekt avskräckning. I empirin för OAE framgår det inte om ett av objekten specifikt var att inrikta sig mot tredje part i konflikten, men det går att argumentera för att verksamheten som innefattade bordningar syftade till just det. Att det aldrig beslagtogs massförstörelsevapen eller något annat som var direkt kopplat till terrorism ombord något fartyg, försvårar dock möjligheten att besvara detta.

---

¹¹⁴ Bridger. *Safe Seas at What Price?*, s.8.

6. Slutsatser

6.1 Resultat

Följande del ämnar besvara frågeställningen:

Hur utövade maritima Natostyrkor avskräckning mot ickestatliga aktörer i operationerna Active Endeavour och Ocean Shield?

	Operation Active Endeavour	Operation Ocean Shield
Hur agerade maritima Natostyrkor så att det var mindre attraktivt för en VNSA att fortsätta sina handlingar?	<ul style="list-style-type: none"> - Delvis internationellt samarbete genom att inkludera icke- Natomedlemmar och genom samarbete med OBSH. Viktigt för Natos objektiva på den strategiska nivån. - Efterhand mer fokus på underrättelser och informationsinhämtning. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stort fokus på internationellt och interorganisatoriskt samarbete med Operation Atalanta, CTF- 151 och sjöfartsindustrin. Gemensamma arbetsgrupper etablerades såsom SHADE. - Gemensam lägesbild etablerades genom exempelvis MERCURY.
Hur agerade marina Natostyrkor under och efter en VNSA hade genomfört en handling?	<ul style="list-style-type: none"> - STANAVFORMED och STANAVFORLANT, Natos stående marina styrkor. - Ökande och mer handgripliga våldsmandat efterhand operationen fortgick. - Eskorter, bordningar och övervakning. - Lagföra och fängsla pirater i nyetablerade domstolar. 	<ul style="list-style-type: none"> - SNMG 1 och SNMG 2, Natos stående marina styrkor. - Förstörande av moderplattformar och piraternas fartyg. - Piraters fästen slogs ut av norra Somalias maritima polisstyrkor.
Hur agerade marina Natostyrkor mot tredje part som möjliggjorde VNSA att agera?	<ul style="list-style-type: none"> - Samarbetsprojekt MD mellan kuststater visade sig svåretablerat i praktiken. - Försvärande åtgärder mot tredje part genom exempelvis bordning. 	<ul style="list-style-type: none"> - OOS som en konsekvens av situationen i Somalia, inte en proaktiv respons. - Begränsade och kortsiktiga åtgärder mot tredje part.

Tabell 3. I tabellen redovisas en jämförelse av operationerna utifrån analysfrågorna.

Analysen visar att de avskräckningsmetoder marina Natostyrkor primärt använde kan tillskrivas den nekande avskräckningen. Avskräckningen bedrevs genom att lägga vikt vid samarbete med såväl icke Natomedlemmar genom, som andra interorganisatoriska insatser som OBSH, Operation Atalanta och CTF- 151. Vikten av samarbete belystes tydligare i OOS än i OAE, däremot kan detta rimligen tillskrivas det faktum att fler operationer med liknande mål, var verksamma i samma område. Stort fokus i båda operationerna tillägnades vikten av att etablera lägesbild och därutöver skapa effektiva kommunikationssystem, detta förtydligades och förstärktes också efterhand operationerna fortskred. Under OOS syftade detta till att förkorta ledtiderna för att i ett tidigare skede kunna lokalisera, identifiera och därefter avvärja en piratattack. I OAE syftade denna övervakning snarare till att identifiera misstänkt fartygsaktivitet, och således kunna kontakta närliggande kuststat för ett eventuellt lagförande.

Analysen indikerar på att det under båda operationerna lades vikt vid att ha marina enheter närvarande, men att ingen specifik anpassning gjordes i form av egenskaper hos fartygen. Generellt var dock de marina enheter som bidrog till operationerna större fartyg. Även spaningsflyg nyttjades i båda operationerna. I båda operationerna utvecklades insatsreglerna för att ge större våldsmandat till enheterna, vilket kan ses som en form av ökande bestraffande avskräckning. Under OOS fokuserades också insatserna efterhand mer åt nyckelplatser i land, snarare än piraternas faktiska båtar.

I båda operationerna belystes vikten av samarbete med kuststater, för att således försvåra för VNSA och eventuell tredje part att agera. I OOS beskrivs dock att mycket av det som genomfördes, inte fokuserade på det långsiktiga arbetet som krävdes för att förhindra varken piraterna specifikt eller tredje part, utan att agerandet syftade på mer kortsiktig avskräckning. I OAE kan det argumenteras för att exempelvis de bordningar som genomfördes var i syfte att försvåra för tredje part att stödja maritima terrorister, däremot tillskrivs det inte uttryckligen. De marina styrkorna utövade således avskräckning på flertalet olika sätt, med många identifierade likheter. Det som skiljer operationerna mest åt är dock den effekt, eller uteblivna effekt, avskräckningen haft i de båda operationerna. I OOS identifierades det först en uppgång i antalet attacker till sjöss, för att sedan minska kraftigt. I OAE däremot uteblev lyckade attacker genomförda av maritima terrorister, vilket kan anses göra de avskräckande metoderna mer diffusa.

6.2 Diskussion

Denna studie syftade till att beskriva hur avskräckning mot ickestatliga aktörer bedrivs i den maritima domänen. Studien har tillhandahållit detta, genom att knyta ihop vad tidigare forskning menar är de mest omnämnda typmetoderna som kan nyttjas för att avskräcka en VNSA, och applicera det i en maritim Natokontext. De likheter mellan OAE och OOS som identifierats tillskrivs främst den nekande avskräckningen. Shamir belyste internationell samverkan, koordinering och delandet av underrättelser som en del av nekande avskräckning. Tidigare forskning var enstämmigt överens om nekande avskräckning mot VNSA, vilket också stöds i analysen genom att båda operationerna lade stor vikt vid de faktorer som Shamir beskriver. Att nyttja metoder vilket innefattar denna typ av avskräckning i även framtida operationer, får således stöd empiriskt ur denna analys. Med viss försiktighet kan

detta generaliseras till den större populationen, alltså omfatta fler maritima operationer mot VNNSA. Operationerna konkretiserade vikten av samarbete och informationsöverspridning, något som fortsätter vara aktuellt för dagens och framtidens operationer, även om metoderna för att uppnå detta i framtiden eventuellt utvecklas rent teknologiskt eller taktiskt.

Ur det tidigare forskningsläget var majoriteten av forskarna eniga om bestraffande avskräckning som en metod. Detta förekom också i båda operationerna, och kan således bli objekt för viss allmän generalisering. Att nyttja exempelvis bordningar och mer explicita våldsåtgärder om det eventuellt krävs för att nå effekt, är något som således kan verka effektivt i även framtida operationer. Det som däremot inte belystes i tidigare forskning, som identifierades i båda operationerna, var upptrappningen av applicerad bestraffande avskräckning. En möjlig anledning till att det var främst nekande avskräckning som nyttjades, samt en gradvis ökande bestraffande avskräckning, kan sammankopplas med det Bowen benämner i tidigare forskning om att stater i större utsträckning har fler diplomatiska- och säkerhetspolitiska aspekter att ta hänsyn till. Natostyrkornas initiala återhållsamhet, samt att de bedrev vad tidigare forskning beskriver som en mer passiv form av avskräckning, kan således styrka detta. För framtida operationer belyses här vikten av att ständigt utvärdera och eventuellt anpassa de åtgärder som görs, i syfte att kunna balansera goda diplomatiska relationer och samtidigt uppnå operativ effekt.

Till belyste vikten av att ha anpassade plattformar för avskräckning, en sådan anpassning verkar dock inte ha gjorts. Analysen ger därför inte stöd för en eventuell anpassning av plattformar, men belyser vikten av att kunna genomföra andra typer av uppdrag efterhand. Att inneha plattformar, vilka är flexibla snarare än typspecifika anses således vara viktigare. Detta är något som kan ge belägg för hur framtida plattformar, vilka kommer ingå i maritima Natooperationer ska utformas för att möta liknande hot. Sörenson beskrev i sin forskning vikten av att ha marina plattformar närvarande ur en avskräckningssynpunkt, något som omfattande belystes under båda operationerna i analysen. Vid framtida operationer tycks det således vara av större betydelse att visa faktisk närvaro, än att ha rätt plattformstyp.

Elbahy belyste betydelsen av att nyttja olika avskräckande strategier. Detta gjordes, främst på grund av de geopolitiska förutsättningar som fanns i operationsområdet, men också på grund av bristande teknologiska förutsättningar. Det kan således hävdas att detta inte var ett medvetet val. Tidigare forskning indikerade att den indirekta avskräckningen skulle fokusera på tredje part. I analysen påvisades dock en svårighet inom operationerna att nå och verka mot tredje part på ett effektivt sätt. Avskräckningen mot tredje part blev istället delvis, eller indirekt. Knopf menade att tredje part inkluderar olika nyckelindivider, företag eller grupper. Faktumet att dessa var svåra att påverka inom en indirekt avskräckning, kan tillskrivas de eventuella svårigheter marina enheter har att nå dessa, då de oftast agerar på land.

6.3 Metoddiskussion

Studien har bidragit till insikter om hur avskräckning inom Nato i den maritima domänen bedrivs. Det ska dock iakttas en viss försiktighet i dess applicerbarhet i en bredare kontext. Både OAE och OOS hade efterträdande operationer, och för dessa operationer, med likande operationsområde och hotbild, råder troligen störst generaliserbarhet. Även andra Natooperationer med en VNSA som aktör, kan till del tillskrivas denna studiens applicerbarhet. En försiktighet till generalisering bör dock iakttas rörande icke Natoleda operationer. Nato som organisation innehar vissa möjligheter och begränsningar. Andra operationer med en helt annan ledningsstruktur, har med stor sannolikhet mindre applicerbarhet av denna studiens slutsatser. En begränsning kan således vara att endast två operationer analyserades, och båda tillika Natooperationer. Det fanns ett bakomliggande syfte kopplat till applicerbarheten i en svensk kontext i samband med Natotillträdet, dessvärre kan detta begränsa studiens generaliserbarhet.

Empirin som nyttjats är i stor utsträckning västerländsk och utgiven i länder som antingen är Natomedlemmar, eller vänligt inställda till Nato. Majoriteten av empirin som använts är också delvis, eller helt utgivna av olika institutioner inom Nato. Detta påverkar givetvis studiens validitet. Anledningen till detta är dock av en mer praktisk karaktär, då det finns ett egenintresse för Natos vidare utveckling att studera, och således utvärdera, sina egna operationer. Därav nyttjades flertalet källor innehållande liknande information, för att minska oberoendet och tendensen. Denna åtgärd anses således resulterat i en studie, som trots det besvarar studies syfte och frågeställning på ett ändamålsenligt sätt.

Avgränsningen i tid är något som möjliggjorde studiens genomförbarhet, men är också något som i en analys av operationerna som helhet, blir bristfällig. Studerandet av hur Nato valde att avsluta operationerna och med vilka grunder, med hänsyn till hur avskräckningen hade utvecklats över operationens gång, hade också varit betydelsefullt. En tydligare beskrivning om när och varför avskräckande åtgärder i den maritima domänen inte längre är nödvändig, hade kunnat generera intressanta slutsatser. Det teoretiska ramverket och sedermera operationaliseringen utgick ifrån tidigare forskning, men utvecklades därefter för att passa den beskrivande karaktären som studien ämnade anta, vilket kan anses vara både en brist och styrka. Styrkan ligger i det teoretiska ramverkets applicerbarhet på det empiriska materialet, vilken visar en mer sammanställd bild av forskningsläget, snarare än att välja en specifik forskares enskilda syn. Möjlig brist ligger dock på att andra avskräckande metoder valdes bort. Genom att göra denna teoretiska avgränsning, anses vissa perspektiv av den sammanställda bilden av avskräckning mot VNSA, inte belysas på ett fulländat sätt.

6.4 Relevans för professionen

Sveriges inträde i Nato bidrar till ett ökat fokus för alliansen och dess grundläggande syfte, vilket bland annat innefattar avskräckning. Det kan hävdas att avskräckning tidigare inte var möjligt för Sverige som enskild nation, i en Natokontext däremot blir innebörden en helt annan. Att belysa avskräckning, som numera är en viktig komponent av vårt försvar, och således en del av officersprofessionen, blir därför relevant. Aktörer av ickestatlig karaktär är något som finns och bidrar till dagens aktuella hotbild, och även den aspekten blir således essentiell. En ökad förståelse för hur Nato historiskt bedrivit avskräckning mot en ickestatlig aktör, kan bidra till en förståelse hur detta kan ske mot nutida- och framtida hot. Att inkludera denna kunskap inom både utbildningen mot officersyrket, men även inför planering och utformning av framtida operationer, blir således något som är ytterst relevant för yrkesutövningen som officer.

6.5 Vidare forskning

Denna studie avgränsades till att utesluta anpassad avskräckning och avskräckning genom avlegitimering. Detta gjordes dock inte av ointresse för metoderna, utan snarare av praktisk karaktär. Vidare forskning som även inkluderar dessa former av avskräckning, kan således

bidra en mer komplett bild av hela forskningsläget om den fjärde vågens avskräckningsteori i en maritim kontext. En utvidgning av studien som undersöker andra icke Nato- operationer, i samma operationsområden kan också bidra till intressanta överväganden. Att belysa om, eller hur, operationerna skapade synergieffekter för varandra utifrån en avskräckningsaspekt, hade kunnat bidra till en ökad förståelse för vikten av samarbete inom avskräckning.

Denna studie fokuserade på ickestatliga aktörers roll i hur Natostyrkor bedriver avskräckning, därmed utelämnades det perspektiv där statliga aktörer ämnas avskräckas. För att bredda forskningsfältet ytterligare, hade en likande studie kunnat genomföras, där en hotbild bestod av VNSA, och en hotbild av en statlig aktör. Detta hade kunnat ge intressanta överväganden inte bara hur Nato bedriver avskräckning mot VNSA, utan hur hela avskräckningsmetodikerna genomförs mot det större, mer mångfacetterade hotet, och om det görs anpassningar eller finns skillnader i hur avskräckning i det fallet bedrivs.

7. Källförteckning

- Bergeron, J. H. NATO Maritime Operations in the Mediterranean. I Olsen, J. A. (red.). *Routledge Handbook of NATO*. (Routledge, 2024), ss.174-176.
- Bowen, W. Q. Deterrence and asymmetry: non-state actors and mass casualty terrorism. *Contemporary Security Policy*. 25:1 (2004): ss. 55-56,58-59,61-62,68. <https://doi.org/10.1080/1352326042000290506>
- Boyer, A. L. Naval Response to a Changed Security Environment- Maritime Security in the Mediterranean. *Naval War College Review*. 60:3 (2007): ss.83-86. <https://www.jstor.org/stable/26396850> (Hämtad 2026-03-30).
- Bridger, J. M. *Safe Seas at What Price?: The Costs, Benefits and Future of NATO's Operation Ocean Shield*. (NATO Defense College, 2013) ss. 1-4,6,8. <https://www.jstor.org/stable/resrep10402> (Hämtad 2026-03-30).
- Bueger, C. "Ocean Shield" Achieved its Mission. *The Maritime Executive*. (2/1 2017) "[Ocean Shield" Achieved its Mission](#) (Hämtad 2026-03-31).
- Elbahy, R. Deterring violent non-state actors: dilemmas and implications. *Journal of Humanities and Applied Social Science*. 1:1 (2019): s. 46-50. <https://doi.org/10.1108/JHASS-05-2019-003>
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A. & Wängnerud, L. *Metodpraktikan- konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. 6. Uppl. (Norstedts juridik, 2024). ss.64,81,125,131,138,141,143.
- Försvarsmakten. *Sverige och Nato*. (2026). [Sverige i Nato](#) (Hämtad 2026-04-08).
- Gerring, J. *Case study research: principles and practices*. 2. uppl. (Cambridge University Press, 2017). ss.59,62. <https://doi.org/10.1017/9781316848593>
- Guide of the world. *Mediterranean Sea Map*. [Fotografi]. (u.å.). [Mediterranean-Sea-Map-scaled.jpg \(2560×1562\)](#) (Hämtad 2026-04-29).
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 2.uppl. (Liber, 2019). ss.74-75,85,196,197,204.
- Knopf, J. W. The Fourth Wave in Deterrence Research. *Contemporary Security Policy*. 31:1 (2010): ss.1,8-9,11-13,15,18. <https://doi.org/10.1080/13523261003640819>

M2 Presswire. NATO: NATO Atlantic naval force re-deploys to Eastern Mediterranean to support the fight against international terrorism. (2002). [NATO: NATO Atlantic naval force re-deploys to Eastern Mediterranean to support the fight against international terrorism - ProQuest](#) (Hämtad 2026-04-02).

M2 Presswire. NATO: Saceur statement to media 9 Oct 01. (2001). [NATO: Saceur statement to media 9 Oct 01 - ProQuest](#) (Hämtad 2026-04-02).

Marcom. *Area of operation*. [Fotografi]. (u.å). [Allied Maritime Command - Operation OCEAN SHIELD](#) (Hämtad 2026-04-14).

McKeeby, D. (2006). NATO's "Active Endeavor" Operation Safeguards the Mediterranean: Joint naval patrols build effective counterterrorism expertise, new partnerships. (Federal Information & News Dispatch, LLC, 2006). [NATO's "Active Endeavor" Operation Safeguards the Mediterranean: Joint naval patrols build effective counterterrorism expertise, new partnerships - ProQuest](#) (Hämtad 2026-03-30).

Nato Archives. *Active Endeavour: briefing*. (2003). [Briefing – Active Endeavour Combating terrorism at sea](#) (Hämtad 2026-03-18).

Nato Archives. *Active Endeavour: briefing*. (2004). [Briefing – Active Endeavour Combating terrorism at sea](#) (Hämtad 2026-03-18).

Nato Archives. *Active Endeavour: briefing*. (2006). [Briefing – Active Endeavour Combating terrorism at sea](#) (Hämtad 2026-03-18).

Nato Archives. Counter- piracy operations. (2010). [Info-Counter-piracy operations - NATO Archives Online](#) (Hämtad 2026-03-01).

Nato. *Counter-piracy operations (2008-2016)*. (2022). [Counter-piracy operations \(2008-2016\) | NATO Topic](#) (Hämtad 2026-03-26).

Nato. *Deterrence and defence*. (2025). [Deterrence and defence | NATO Topic](#) (Hämtad 2026-03-10).

Nato. *NATO operations and missions*. (2025). [NATO operations and missions | NATO Topic](#) (Hämtad 2026-03-26).

Razoux, P. *The NATO Mediterranean Dialogue at a crossroads*. (NATO Defense College, 2008). ss. 2-3. <https://www.jstor.org/stable/resrep10390> (Hämtad 2026-03-31).

Regeringskansliet. *Nytt uppdrag till Försvarsmakten och Kustbevakningen för ökad säkerhet i Östersjön*. (2025). [Nytt uppdrag till Försvarsmakten och Kustbevakningen för ökad säkerhet i Östersjön - Regeringen.se](#) (Hämtad 2026-03-19).

Sawer, P. Terror plot to blow up Navy warships is foiled: [A Edition]. *Evening Standard*. (11/6 2002). [Terror plot to blow up Navy warships is foiled: \[A Edition\] - ProQuest](#) (Hämtad 2026-03-02).

Shamir, E. Deterring Violent Non-state Actors. I Sweijts, T., & Osinga, F. (red) *Deterrence of Non-State Actors*. (T.M.C. Asser Press, 2020), ss. 265,268,270,272,274-276.

Sörenson, K. Deterring the dauntless—appraising the effects of naval deterrence against the Somali piracy. *WMU Journal of Maritime Affairs*. 17:1 (2018): ss. 31-32.
<https://doi.org/10.1007/s13437-017-0132-1>

Soula, M. Preface: Maritime Security in NATO. I Chapsos, I. & Kitchen, C. (red.) *Strengthening maritime security through cooperation*. (IOS Press, 2015), s.8.

Till, G. *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century*. 3. uppl. (Routledge, 2013). ss. 333,334,337,339. <https://doi.org/10.4324/9780203105917>

Umlaufová, A. *NATO- EU Maritime Cooperation*. (AMO), 2016). [NATO – EU Maritime Cooperation](#) (Hämtad 2026-03-31). ss.10-11.

United Nations. *As Maritime Security Threats Grow More Complex, 'Enhanced Coordination, Stronger Maritime Governance Essential', Secretary-General Tells Security Council*. (2025). [As Maritime Security Threats Grow More Complex, 'Enhanced Coordination, Stronger Maritime Governance Essential', Secretary-General Tells Security Council | UN Meetings Coverage and Press Releases](#) (Hämtad 2026-03-19).